

PAVOL JANÍK

Štát a štátnosť

Ak v slovenčine zbavíme definíciu štátu zbytočných slov, tak ide o organizáciu zvrchovanej politickej moci na určitom území. Štátnosť je vymedzená ako vedomie štátu, čo by som nahradil azda vhodnejšou formuláciou – uvedomovanie si vzťahu či príslušnosti k štátu.

Oxfordský slovník angličtiny štát charakterizuje ako organizovanú politickú komunitu pod jednou vládou, prípadne ako organizovanú politickú komunitu či oblasť tvoriacu časť federácie (napríklad Bavorsko). Podľa Cambridgeského slovníka je štátnosť krajina alebo časť veľkej krajiny, ktorá má svoju vlastnú vládu. Teda v najsvetovejšom jazyku ide v podstate o synonymá.

K skúmaniu načrtnutej témy ma podnietil renomovaný ruský znalec globálnej politiky, ktorý aktuálne tvrdí, že štát musí mať minimálne 10 miliónov obyvateľov a centrálna rozhodnutia musia byť vykonateľné na celom území krajiny. Inak podľa neho možno hovoriť iba o štátnosti (napríklad v súvislosti s Ukrajinou, ktorá síce má odhadovaný počet obyvateľov vyše 40 miliónov, ale ústredná moc nemá kontrolu nad celým územím).

V slovenskej definícii sa hovorí o zvrchovanej politickej moci, čiže o moci, ktorá nie je ničím obmedzená, je nezávislá, suverénna. Z uvedeného hľadiska sú zrejme jediným štátom na svete USA, hoci pozostávajú z 50 členských štátov, ale ich federálnu moc neobmedzujú nijaké záväzky k iným krajinám, vrátane spojencov, teda konajú vždy len v rámci vlastných záujmov – v oblasti vnútornej i zahraničnej politiky.

V čase 100. výročia vzniku Československa sa otázka štátu a štátnosti stáva podstatnou aj pre dnes samostatné krajiny, ktoré naďalej tvoria jeden komunikačný priestor – vzhľadom na podobnosť našich jazykov, každodenné spojenie modernými elektronickými technológiami, nepretržité mediálne pôsobenie, spoločné historické skúsenosti, príbuznú mentalitu a blízke kultúrne tradície. Na dokumentoch môjho starého otca z čias Habsburskej monarchie sa

v peknom dobovom slovoslede uvádza ako politická entita Království české, čo svedčí o pretrvávajúcej existencii českej štátnosti aj pred založením Československa. Slovensko v rovnakom období nedisponovalo atribútmi svojej štátnosti.

Už som písal o nerealizovanom návrhu na federatívne preformátovanie monarchie v rámci projektu Spojené štáty Veľkého Rakúska, v ktorých malo mať svoje miesto aj Slovensko – mimochodom nie pod názvom Slowakei, ale Slowakenland. Územie by v podstate zodpovedalo súčasnému, ale s presahmi na severe i východe, lenže Bratislava by bola v spolkovej krajine Nemecké Rakúsko, kým Košice by sa nachádzali na etnicky slovenskom území. Ak by sa plán uskutočnil, Slovensko by nadobudlo štátnosť s uvedenými odlišnosťami.

Dejinný vývoj slovenskej štátnosti však prešiel vlastnými peripetiami, podmienenými striedaním sfér vplyvu veľmocenských centier a svoje vyvrcholenie našiel v konštituovaní československej federácie s účinnosťou od 1. 1. 1969, ktoré po spoločenských zmenách na prelome 80. a 90. rokov 20. storočia vyústilo do sukcesie Československa od 1. 1. 1993 na základe výsledkov rokovaní politických reprezentácií zvolených v demokratických voľbách.

Na dejinách sa nedá nič zmeniť, iba sa z nich poučiť. Všestranné rozvíjanie vzťahov medzi Českou republikou a Slovenskou republikou v kontexte globalizácie, postupnej federalizácie Európskej únie i v rámci regionálneho zoskupenia krajín Vyšehradskej štvorky vždy bude mať kľúčový význam, napriek tomu, alebo práve preto, že sme nikdy nemohli a nikdy nebudeme môcť konať suverénne, teda bez obmedzení, ktoré vyplývajú z geopolitických záujmov veľmocí.

<http://pavoljanik.sk/periodika.html>